

Kinderen als spiegel voor de leerkracht

Project *Kijken naar kinderen* van start

Belinda Terlouw

De rol van de leerkracht is de sleutel tot verbetering van

het reken-wiskundeonderwijs, blijkt uit onderzoek.

Scholen bezinnen zich daarom op de vraag hoe leerkrachten zich kunnen ontwikkelen en nodigen externe deskundigen uit om aan het werk te gaan met het onderwijsteam. Kennisoverdracht en training van vaardigheden blijken niet altijd toereikend om de

gewenste verbetering te bewerkstelligen. Belinda Terlouw, hogeschooldocente en schoolbegeleider rekenen-wiskunde aan de Katholieke Pabo Zwolle en tot voor kort projectleider Speciaal Rekenen aan het Freudenthal Instituut, zocht

naar een doeltreffende manier van begeleiden en kwam uit bij het kind. Aan de Katholieke Pabo Zwolle startte ze het project *Kijken naar kinderen*.

In dit project vormt het kind de spiegel van de leerkracht om hem te helpen in zijn ontwikkeling op het gebied van rekenen-wiskunde. Dit gebeurt door foto's en videobeelden van kinderen te analyseren. De methode vergroot de kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs, maar komt tevens de motivatie van de leerkracht en dus ook van het kind ten goede.

Kinderen zijn de spiegel van de leerkracht. Door goed te kijken naar wat kinderen zeggen en laten zien, krijgt de leerkracht onder andere meer inzicht in het effect van zijn handelen. In het project *Kijken naar kinderen* worden hiervoor foto's en video ingezet. De kracht van de methode wordt het beste geïllustreerd door de praktijk.

Op de Bonte Stegge in Dalfsen startte de auteur van dit artikel in 2010 een verbeteringstraject voor het reken-wiskundeonderwijs. Om de opbrengst te verhogen, is ingezet op doelgericht en diagnostiserend lesgeven. Hiervoor moet een leerkracht kennis hebben van leerlijnen en kennis van hoe kinderen leren rekenen. Dit kan in de vorm van professionalisering. Om als leerkracht diagnostiserend les te kunnen geven, moet hij goed naar kinderen kunnen kijken. Wat zie je en hoe interpreteer je wat je ziet? De leerkracht dient daar zijn kennis van doelgericht lesgeven aan te koppelen. Meestal lukt het de leerkracht de opgedane kennis en vaardigheden te vertalen naar de praktijk van alledag. Toch blijkt het

...De leerkrachten maakten fotoverslagen van hun lessen en reflecteerden daarop. Tijdens het maken van het fotoverslag werden zij meer waarnemer van hun eigen onderwijs dan ooit...

moeilijk te zijn echt invloed uit te oefenen op het leren rekenen van de kinderen. Het probleem zit in het niet voldoende bewust zijn van het effect van het eigen leerkrachtgedrag op de rekenontwikkeling van de kinderen. Daar moet de schoolbegeleider een weg in zien te vinden.

Op de school zijn daarvoor de in het project *Kijken naar kinderen* ontwikkelde gereedschappen ingezet. De leerkrachten maakten fotoverslagen van hun lessen en reflecteerden daarop. Tijdens het maken van het fotoverslag werden zij meer waarnemer van hun eigen onderwijs dan ooit. Zij kregen de opdracht foto's te selecteren uit de fotoreportage die zij maakten en de foto's dienden voorzien te worden van een ondertekening. De fotoverslagen werden geanalyseerd en in een teamvergadering werden vragen gesteld om de leerkracht bewust te maken van zijn eigen rol in het geheel. Dit bood het team de gelegenheid om kennis te nemen van elkaars manier van lesgeven en de leerkracht werd zich bewust van keuzes die gemaakt werden.

Pepernoten

De afbeeldingen 1 tot en met 7 met bijbehorend onderschrift tonen dat de leerkracht Ina van De Bonte Stegge aanvankelijk waarnemer was van leerling Amber. Zij zag wat er plaats vond, interpreteerde nauwelijks wat er gebeurde en oefende geen invloed uit op het rekenen van deze leerling. Dat is logisch, want als je als fotograaf voor het eerst op deze manier gaat kijken naar een kind, observeer je wat er gebeurt. Je kijkt weliswaar gericht, maar je eigen rol verschuift naar de achtergrond. De leerkracht werd daarom gevraagd een volgende keer zichtbaar te maken wat haar rol was in het geheel. Zij leverde een nieuw fotoverslag aan (afbeelding 8 tot en met 18), dat laat zien dat de leerkracht doelgerichter te werk is gegaan én dat zij daadwerkelijk invloed uitoefende op het leren van de kinderen. Afbeelding 8 toont dat de leerkracht zich bewust is van de doelen die zij wil bereiken. Er zijn glazen te zien van verschillende grootte waarin, zoals later blijkt, dezelfde hoeveelheid pepernoten zit. Hierin toont de leerkracht al haar meesterschap. Om te kunnen kijken hoe het met het conservatiebegrip van de kinderen is gesteld, heeft zij de juiste materialen gekozen. Kinderen zijn geneigd om de grootte van de glazen als leidend te beschouwen en zijn minder gericht

...De gekozen materialen dienen dus het doel en dat is waar de leerkrachten toe uitgenodigd worden tijdens de professionalisering...

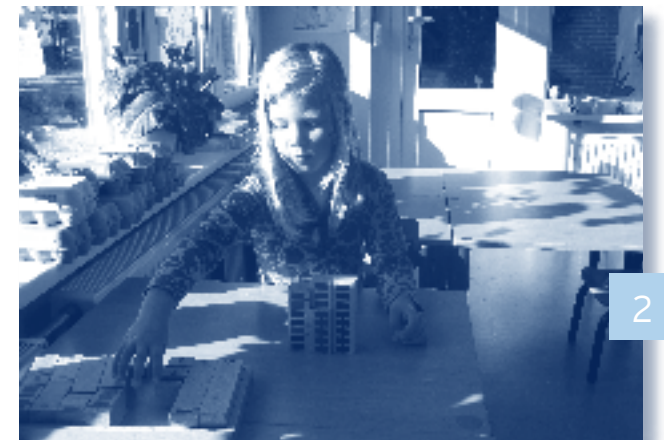
op het aantal pepernoten. Deze situatie zal bovendien uitnodigen tot tellen en tot het bepalen van of er meer, minder of evenveel pepernoten in de glazen zitten.

De gekozen materialen dienen dus het doel en dat is waar de leerkrachten toe uitgenodigd worden tijdens de professionalisering. Tijdens deze professionalisering komt aan bod dat niet alleen de materialen van belang zijn, maar ook de vragen die gesteld worden en de impulsen die gegeven worden. Meteen al op afbeelding 9 is te zien

- Foto 1** De opdracht is: Hoeveel torens kun je maken die even hoog zijn als deze toren?
- Foto 2** Amber gaat vrolijk aan de slag.
- Foto 3** Pakt zonder tellen het juiste blokje.
- Foto 4** Alle torens hebben acht streepjes en we hebben ook acht torens die even hoog zijn.
- Foto 5** Pakt in één keer twee blokjes van vier want dat is samen acht.

1

2

3

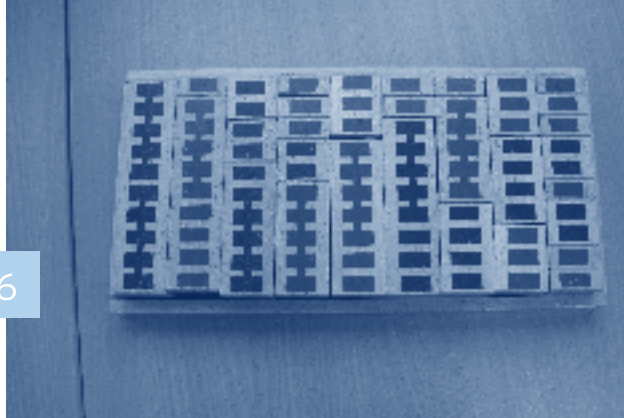

4

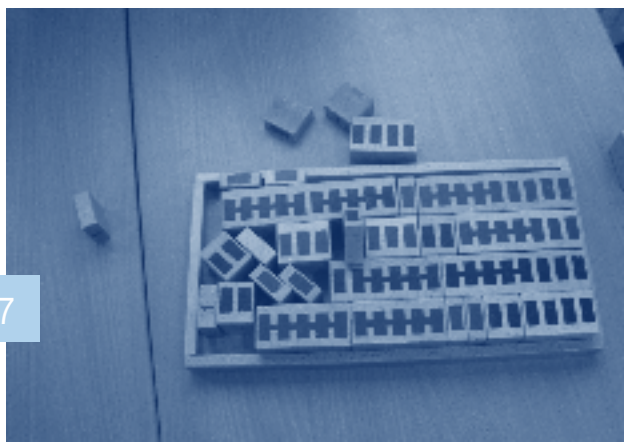

5

6

7

8

9

10

dat de leerkracht de kinderen uitnodigt onderzoek te doen naar hun veronderstelling dat in het volste glas de meeste pepernoten zullen zitten. De kinderen gaan op uitnodiging tellen. Precies zoals is bedoeld. Tom en Maria hanteren een verschillende manier hanteren van het organiseren van hun telhandeling. De leerkracht was zich daarvan bewust, want anders had ze niet deze foto opgenomen in haar fotoverslag. Deze veronderstelling wordt bevestigd op afbeelding 10 en 11. De leerkracht toont hiermee haar kennis van zaken. Het is wenselijk dat kinderen hun telhandeling organiseren. Tom doet dat en Maria nog niet.

De hoop ontstaat dat de leerkracht Maria bewust gaat maken van mogelijke problemen die haar telhandeling op zou kunnen leveren. Nu uit het onderschrift van afbeelding 11 blijkt dat Maria niet op 20 pepernoten uitkomt, terwijl die er wel in zaten, is het van belang dat de leerkracht haar invloed gaat uitoefenen zonder het denkwerk bij Maria weg te halen. Dat doet ze handig door de kinderen opnieuw te laten tellen, maar nu op een gestructureerde wijze in eierdozen (zie de afbeeldingen 12 tot en met 14). Maria is overtuigd en heeft en passent een gestructureerde manier van tellen ingezet. Toen bleek in

...In de professionalisering kwam namelijk aan bod dat je kinderen niet alleen moet laten ervaren, maar dat de leerkracht door ze te laten verklaren wat ze hebben ervaren invloed op kennisvergroting kan uitoefenen...

- Foto 6** Amber moet daarna de doos op deze manier inpakken.
Foto 7 Krijgt niet door hoe dit moet (ruimtelijk inzicht).
Foto 8 De vraag aan de groep is: Waar zitten de meeste pepernoten in?
 Doel 1: Behandelen begrippen 'evenveel', 'meer', 'minder'.
 Doel 2: Conservatiebegrip
 Doel 3: Organiseren van de telhandeling en objectgebonden tellen
Foto 9 In de kring hebben alle kinderen het kleine glas dat vol zit aangewezen als het glas met de meeste pepernoten, en het brede lage glas als het glas met de minste pepernoten. Tom telt het glas met de minste pepernoten en Maria het glas met de meeste pepernoten.
Foto 10 Maria gooit alles uit het glas en begint te tellen maar brengt geen structuur aan. Zij zegt: 'in mijn glas zitten 22 pepernoten'.

afbeelding 15 dat Maria nog steeds van mening was dat in haar glas de meeste pepernoten zaten. Maria's conservatiebegrip was blijkbaar onvoldoende ontwikkeld en zij vergat de hoeveelheid en keek naar de hoogte van de pepernotenspiegel. De leerkracht moest een nieuwe impuls geven, opnieuw zonder het denkwerk bij Maria weg te nemen. Ze laat ze nog een keer de pepernoten tellen. Dat is een goede zet. In het onderschrift van afbeelding 17 is te zien hoe de leerkracht door een expliciete impuls Maria bewust maakt van het feit dat Tom's manier van tellen wellicht een betere uitkomst kan bieden.

Ook de laatste foto (afbeelding 18) vertelt een verhaal. De leerkracht nodigt Tom en Maria uit te vertellen wat zij hebben gedaan. Dit is sterk. Het geeft de andere kinderen de gelegenheid om van Tom en Maria te leren en geeft Tom en Maria de kans om op hun eigen leerproces te reflecteren waardoor zij de opgedane inzichten nog meer in het bewustzijn kunnen trekken en ze hierdoor op een ander tijdstip weten in te zetten. Tom is echt tot inzicht gekomen. Hij heeft door invloed van de leerkracht mogen ontdekken dat we ons niet door de vorm van het glas moeten laten misleiden. Hij heeft niet alleen ervaren dat in alle glazen dezelfde hoeveelheid zat, maar heeft ook weten te verklaren dat hij misleid werd door het feit dat het op het oog minst volle glas breder was waardoor het niet zo vol leek.

Dit is een mooi voorbeeld van hoe de professionalisering in teamverband bij leerkracht Ina tot bewustzijn heeft geleid. In de professionalisering kwam namelijk aan bod dat je kinderen niet alleen moet laten ervaren, maar dat de leerkracht door ze te laten verklaren wat ze hebben ervaren invloed op kennisvergroting kan uitoefenen. Ze

- Foto 11** Tom haalt één voor één pepernoten uit het glas en telt 20 pepernoten. Tom brengt ondertussen structuur aan in het neerleggen van de pepernoten. Conclusie na het tellen: Maria heeft meer pepernoten.
Foto 12 Mijn vraag: Willen jullie de pepernoten in de lege eierdozen leggen en ze dan nog eens tellen?
Foto 13 Tom blijkt nog steeds 20 pepernoten te hebben.
Foto 14 Maria telt nu ook 20 pepernoten en zegt 'Dat klopt niet! Want ik had er 22 geteld!'. Mijn antwoord: 'Toch zijn dit de pepernoten die uit jouw glas komen'. Uiteindelijk accepteert ze dat ook zij 20 pepernoten heeft en dat ze ieder evenveel pepernoten hebben.
Foto 15 Mijn vraag: 'Willen jullie de pepernoten weer terug doen in de glazen?' Nadat ze de pepernoten terug hadden gedaan in hun glas vroeg ik: 'Waar zitten nu dus de meeste pepernoten in?' Maria wees weer haar eigen glas aan. 'Willen jullie ze nog een keer tellen om te kijken of dit klopt?' Dat wilden ze wel!

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

worden zich meer bewust van wat ze hebben ervaren. Bij Maria is het nog niet zo ver. Leerkracht Ina heeft echter met dit fotoverslag laten zien dat zij in staat is de kinderen iets te leren, dus met Maria gaat het helemaal goed komen en ook zij zal zich onder leiding van deze leerkracht het conservatiebegrip eigen gaan maken.

Inhoud

Het tweede fotoverslag vertelt ook een duidelijk verhaal. Leerkracht Jeannette van De Bonte Stegge toont een fotoverslag waar op de eerste foto (afbeelding 19) te zien is welke materialen zij in wil zetten voor een meetles die, gezien deze materialen, gaat over het meten van inhoud.

Foto 16 Tom legt alles keurig op een rijtje en komt op 24 (!) pepernoten (kort daarna vertelde Tom: 'Ik heb 4 pepernoten van Piet gekregen!') ;-)

Foto 17 Maria gooit weer alles op een grote hoop. Ik vroeg Maria 'Zullen we alles nu tellen op de manier zoals Tom de pepernoten telt? Dus netjes op een rijtje?'

Dit hebben we gedaan en Maria had 20 pepernoten.

Foto 18 Na afloop hebben Maria & Tom keurig verteld wat ze precies hebben gedaan en dat ze allebei evenveel pepernoten in hun glas hadden. Achteraf hebben Maria & Tom de glazen op een rijtje gezet van hoog naar laag (dit heb ik niet op de foto). De conclusie van Tom was dat zijn glas dikker was en dat het daarom leek alsof hij minder pepernoten had. Maria was er overigens nog steeds van overtuigd dat haar glas de meeste pepernoten had.

Foto 19 Ik wil graag soep maken. De vraag is: Welke pan is het grootst? Waar kan de meeste soep in? En...hoe kom ik erachter welke het grootst is? De materialen die klaar staan zijn: 2 pannen van verschillend formaat, 2 maatbekers, 2 opscheplepels van verschillende grootte, 2 eetlepels, plastic soepkommetjes. De kinderen Chloe en Sanne kregen deze opdracht. Ze zaten bij het aanrecht met 2 kranen.

Foto 20 Sanne en Chloe pakten allebei een pan. Chloe dacht dat haar pan het grootst was want die was hoog. Sanne wist toch zeker dat die van haar het grootst was. Hij was niet zo hoog maar wel groter..!Vervolgens was mijn vraag hoe we er nu achter konden komen wie er gelijk heeft....Sanne dacht dat een meetlint wel geschikt zou zijn. Daar kun je immers mee meten. Ze pakte een meetlint uit de rekenhoek en ging de omvang en vervolgens hoogte van de pan meten. "Hier worden we niet veel wijzer van", concludeerde ze... Ze kon nu niet zien waar het meest in kon. (hier is geen foto van omdat er ondertussen een kind stond over te geven waar ik even druk mee was) Mijn reactie was vervolgens: Om te meten hoeveel soep in de pan kan, moet je iets gebruiken waar iets IN kan. We moeten nl de inhoud meten.

De leerlijn meten van inhoud begint met het vergelijken van inhoud. Vervolgens wordt er geordend op inhoud. Om de inhoud te kunnen bepalen wordt aanvankelijk gebruik gemaakt van de natuurlijke maat om vervolgens over te stappen naar de standaardeenheid van inhoud. Dit kan in liters, maar ook in kubieke decimeters. Kinderen moeten daarnaast een meetinstrument kunnen gebruiken.

Gezien de materialen die de leerkracht heeft gekozen, is zij zich bewust van de kansen die ze in zich dragen. We zien twee pannen die op het oog niet veel van elkaar verschillen. De ene pan is hoger, maar de andere is breder. Er is een noodzaak om precies te meten. Er liggen materialen klaar om de meting uit te drukken in een natuurlijke maat, maar de inhoud kan ook bepaald worden door de maatbeker als meetinstrument in te zetten, zodat de kinderen zich uit kunnen drukken in de standaardmaat. Er is ook een kans voor een cognitief conflict te ontdekken in dit materiaal. Er zijn twee opscheplepels van verschillende grootte waarmee de kinderen zich in de natuurlijke maat kunnen uitdrukken. De meting met de ene lepel levert echter een ander aantal op, dan de meting met de andere lepel. De kinderen kunnen zich zo bewust worden van het feit dat het belangrijk is om een vaste maat te kiezen als het om vergelijken van inhoud gaat.

Alleen al deze eerste foto geeft zicht op de mogelijke vakinhoudelijke kennis van de leerkracht. Gezien het feit dat het onderschrift niets zegt over de al dan niet bewuste keuze voor dit materiaal, moet de begeleider de leerkracht hiernaar vragen. Als de leerkracht aangeeft deze materialen te hebben gekozen, omdat ze niets anders in haar keukenkastje had staan, is er geen sprake van een bewuste keuze. Leerkracht Jeannette bleek bij navraag heel goed te weten wat ze wilde. Ze was goed op de hoogte van het feit dat de materialen de hele leerlijn in zich droegen.

De tweede foto (afbeelding 20) met bijbehorend onderschrift laat zien dat de leerkracht ruimte biedt aan kinderen om samen te werken en om zelf te ontdekken. De kinderen mochten van haar het meetlint gebruiken om inhoud te meten en kwamen er zelf achter dat dit niet het gewenste resultaat opleverde. Zonder het denkwerk bij de kinderen weg te halen, nodigde zij de kinderen uit op zoek te gaan naar een maateenheid die inhoud uitdrukt. Impliciet verklaarde ze daarmee het begrip INhoud.

De derde foto (afbeelding 21) laat zien hoe de kinderen aan de slag gaan met een natuurlijke maat en waar we op

hoopten, gebeurde. De verschillende lepels leverden een verschillend resultaat op. Bovendien vonden de kinderen dit bewerkelijk en gingen op zoek naar een andere eenheid om inhoud te kunnen uitdrukken. De invloed van de leerkracht komt in het bijbehorende onderschrift mooi in beeld. Een compliment voor de ingeslagen weg, maar ook een uitnodiging om verder te kijken. De kinderen ontdekten de maatbeker en op de vierde foto (afbeelding 22) is het enthousiasme van de gezichten af te lezen.

De ontdekking geeft de leerkracht de gelegenheid om de kinderen een impuls te geven in de richting van de standaardmaat en de kinderen hebben snel door hoe deze te hanteren. Ze leren ook hoe ze een schatting kunnen maken van het aantal soepkommen dat uit beide pannen geschept kan worden en ze worden uitgenodigd dit te verifiëren (afbeelding 23). Hier is een vakinhoudelijk deskundige leerkracht aan het werk die de juiste materialen weet in te zetten, de juiste vragen weet te stellen en ook de juiste impulsen op het juiste moment weet te geven. Haar fotoverslag bracht het team inspiratie bij hun eigen reken-wiskundeonderwijs en de schoolbegeleider van het proces de gelegenheid om haar vakinhoudelijke kennis aan het team over te dragen. De kinderen hielpen

...De ontdekking geeft de leerkracht de gelegenheid om de kinderen een impuls te geven in de richting van de standaardmaat en de kinderen hebben snel door hoe deze te hanteren...

de leerkracht door in hun eigen handelen het effect van het gedrag van hun leerkracht te weerspiegelen.

Gerichte waarnemer

De door de leerkracht zelf gemaakte fotoverslagen maken van de betreffende leerkracht een gerichte waarnemer. Ze maken hem bewust van het effect van zijn eigen leerkrachtgedrag op de ontwikkeling van de kinderen. Ze bieden bovendien gelegenheid om de vakinhoudelijke kennis van zichzelf en van het team te vergroten.

Naast het gebruik van fotoverslagen om de vakinhoudelijke kennis van de leerkrachten te vergroten en het reflectief vermogen van de leerkracht te ontwikkelen, wordt in Kijken naar kinderen gebruik gemaakt van filmbeelden. De auteur van dit artikel interviewt kinderen en vraagt hen te vertellen over hun reken-wiskundeonderwijs. Ook laat ze hen rekenen voor de camera. De clipjes brengen mogelijke structurele problemen binnen de school in beeld. Door hiernaar te kijken, zien de leerkrachten zich weerspiegeld in de uitspraken en

21

Foto 21 Chloe pakte vervolgens de opscheplepels en vulde de pan met water. Ze telde het aantal gevulde lepels die ze in de pan deed.

Sanne pakte de kleine opscheplepel en Chloe de grote. Na een tijdje ontdekte Sanne dat haar opscheplepel kleiner was en dat het dus niet eerlijk was. Bovendien vond Chloë dat het tellen en vullen zo ook wel heel erg lang ging duren!!! Mijn reactie was dat ik vond dat ze goed bezig waren. Ze hadden nl iets gevonden waar iets IN kon. Ze konden de inhoud dus meten en tellen maar misschien konden ze op tafel nog iets vinden dat nog beter geschikt was om de inhoud te meten.....

22

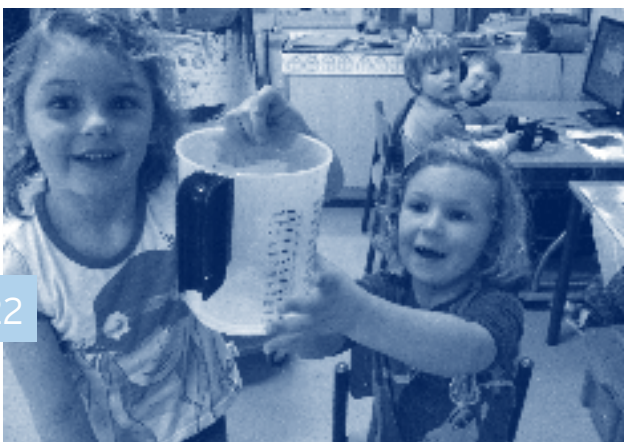

Foto 22 Tja, toen ontdekten ze de meetbeker... (zoals Cloë deze maatbeker noemde). Ik heb ze uitgelegd hoe de maatbeker werkt en heb ze gewezen op de streepjes die de liters aangeven. Ze hebben op beide maatbekers deze aanduiding opgezocht. In de pan van Chloë gingen 2 maat bekertjes (2 liter), in de pan van Sanne gingen 2 maatbekertjes en nog een halve. Ze wisten zelf dat dit dan 2 1/2 liter was.....En tja in de pan van Sanne kon dus de meeste soep worden gemaakt.

Foto 23 Vervolgens mochten ze schatten hoeveel soepkommetjes er gevuld zouden kunnen worden.....

23

...Het project mondt eind 2011 uit in een conferentie, waarop de belangrijkste inzichten en achtergronden van 'Kijken naar kinderen' worden gepresenteerd...

handelingen van de kinderen. Ze begrijpen dan heel goed waar aan gewerkt moet worden en het is aan de schoolbegeleider om hier de juiste impulsen voor te geven.

De fotoverslagen en filmpjes worden ingezet in de lessen rekenen-wiskunde op de pabo om de over te dragen theorie meer zeggingskracht te geven. Studenten worden uitgenodigd hun eigen filmpjes en foto's te maken die ingebracht kunnen worden op de lessen op de pabo. De docent en de studenten kijken samen naar de praktijk van de student die beeldmateriaal inbrengt. Zo komen theorie en praktijk dicht bij elkaar te liggen.

Het project *Kijken naar kinderen* van de Katholieke Pabo Zwolle levert naast genoemde mogelijkheden nog veel meer gereedschappen op om student en leerkracht te helpen bij hun ontwikkeling binnen het reken-wiskunde-onderwijs. Niet alleen de ontwikkeling van leerkracht en student staat hierbij centraal, maar ook de borging van de

opgedane kennis. Het project mondt eind 2011 uit in een conferentie, waarop de belangrijkste inzichten en achtergronden van *Kijken naar kinderen* worden gepresenteerd. Ter ondersteuning en als interactief naslagwerk komt er binnenkort tevens een digitaal kennisplatform online.

Om op de hoogte gehouden te worden van de mogelijkheden en de ontwikkelingen van het project Kijken naar kinderen, kunt u een mail sturen naar Belinda Terlouw (b.terlouw@kpz.nl). U ontvangt dan iedere zes weken een nieuwsbrief en wordt uitgenodigd voor informatiebijeenkomsten en gerichte scholing om dit instrument in te leren zetten. De scholing is met name gericht op de leerkrachten die de taak van rekencoördinator op zich hebben genomen en IB-ers. Daarnaast komt er een scholingsaanbod voor schoolbegeleiders en pabodocenten.

Padagogisch klimaat?

Noud Cornelissen

Mijn zoon lijkt soms in diep gebed verzonken tijdens het eten. In werkelijkheid 'whatsappt' hij onder tafel op zijn iPhone. Voor het doorgeven van de saus kan ik hem beter sms'en. Mijn dochter 'pingt' met haar BlackBerry de wereld rond. 'Waarom bel je me? Je kunt me toch ook gewoon mailen', is haar reactie als ik weer eens haar voicemail heb ingesproken. Hoe sociaal zijn de nieuwe media? (U ziet dat ik al wat ouder ben, ik denk nog dat media meervoud is.)

Over een paar maanden komt de verbeterde i-Pad op de markt. Dat is nu nog een gadget voor de bovenschoolse manager, die hem vooral heeft, omdat zijn collega er ook een heeft. Sterk punt van deze i-Pad (of een van zijn inmiddels honderd klonen) is dat hij het beste van een mobieltje en de computer combineert. Mijn fantasie schiet tekort om te bedenken wat voor revolutie dit veroorzaakt in het onderwijs. Scholen die nu trots zijn op hun digitale schoolbord zullen over enkele jaren glimlachen, zoals ze dat nu doen met de overheadprojector.

Computeren is niet langer plaats- of tijdgebonden. Vroeger was ik met lezen vaak een hoofdstuk vooruit, op mijn i-Pad kan ik alvast het volgende boek lezen, beluisteren of reviewen met mijn klasgenoten. De solide machtsbasis 'kennis is macht' smelt als een ijsklomp in de woestijn. Kennis delen wordt kennis verrijken. De leraar zal zijn gezag niet verdienen als een wandelende boekenkast, maar als gids, schakelpunt, wegwijzer, baken, als spin in het web. Meedoen dus.

De heftige opkomst van de nieuwe media vraagt een padagogisch klimaat waarin leerkrachten en leerlingen met en van elkaar leren onder het motto 'Just do it'. Dat kan in een klas onder schooltijd zijn, maar net zo goed daarbuiten. De wereld wordt een dorp en de klas is de wereld.

Moet de 'ouderwetse leerkracht' met een verlopen digitaal rijbewijs zich zorgen maken? Nee hoor. Negeer de nieuwe media volledig. Dat doen de Amish in de Verenigde Staten ook (meer op YouTube: 'The Amish Life'). Zij zijn inmiddels een toeristische attractie.

Ouders van nu maken zich zorgen over hun kinderen, die uren computeren met Hyves, Facebook en games afwisselen met de Wii op televisie en sms'en of weer gamen op hun iPhone of BlackBerry. Die ouders vinden de gemiddelde school een verademing, een oase van rust. Wetenschappers ontdekken dat computers een serieuze bedreiging zijn voor ons brein en voor de sociale ontwikkeling. Ga door met vroeger, maar geef het een eigentijdse naam: 'slow education'. Daar is een markt voor.